

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет біології та лісового господарства
Кафедра ботаніки і методики викладання природничих
наук

СИЛАБУС
вибіркового освітнього компонента
МЕТОДИКА ВИВЧЕННЯ ПРИРОДИ ВОЛИНСЬКОЇ
ОБЛАСТІ
підготовки бакалавра

Силабус вибіркового освітнього компонента «Методика вивчення природи Волинської області» підготовки бакалавра

Розробник: Коцун Л.О., к.б.н., доцент кафедри ботаніки і методики викладання природничих наук

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми: _____ доц. Іванців О.Я.

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри ботаніки і методики викладання природничих наук

протокол № 2 від 15 вересня 2025 р.

Завідувач кафедри:

проф. Фіщук О.С.

I. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна (очна) форма здобуття освіти	А Освіта А 4 Середня освіта (Природничі науки) ОПП Середня освіта. Природничі науки бакалавр	Вибірковий
Кількість годин/кредитів 150/5		Рік навчання 2
ІНДЗ: <u>є/немає</u>		Семестр 3-ий
		Лекції 10 год.
		Лабораторні 20 год.
		Самостійна робота 110 год.
Мова навчання	Консультації 10 год.	
	Форма контролю: залік	
	Українська	

II. Інформація про викладача

Викладач: Коцун Лариса Олександрівна

Науковий ступінь: кандидат біологічних наук

Вчене звання: доцент

Посада: доцент кафедри ботаніки і методики викладання природничих наук

Контактна інформація: kocun.larisa@ukr.net; kocun.larisa@vnu.edu.ua

Розклад занять розміщено на сайті навчального відділу ВНУ: <https://ps.vnu.edu.ua/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

III. Опис освітнього компонента

1. Анотація курсу

Силабус вибіркового освітнього компонента «Методика вивчення природи Волинської області» складено з урахуванням можливості формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів освіти першого рівня вищої освіти.

Освітній компонент спрямований на посилення професійної підготовки майбутніх учителів природничих наук до реалізації краєзнавчого принципу в освітньому процесі Нової української школи. Зміст ВОК охоплює два ключові блоки – природничий: вивчення географічних, ботанічних та зоологічних особливостей Волинської області (рельєф, клімат, гідрографія, біорізноманіття) та методичний: опанування технологій викладання інтегрованих курсів «Біологія» та «Пізнаємо природу» з використанням краєзнавчого матеріалу.

2. Мета і завдання навчальної дисципліни

Мета ВОК: формування у здобувачів фахової компетентності, що включає глибокі знання про природу рідного краю та здатність ефективно використовувати ці знання для навчання й виховання учнів у закладах загальної середньої та позашкільної освіти.

Завдання курсу: засвоїти систему знань про фізико-географічні умови та природні ресурси Волинської області; вивчити структуру та зміст шкільних програм у контексті краєзнавчого підходу; оволодіти методикою організації та проведення краєзнавчих екскурсій, польових спостережень та фенологічних досліджень; навчитися створювати та застосовувати дидактичні матеріали на основі місцевих об'єктів (гербарії, колекції, цифрові карти природи Волині); розробляти плани-конспекти уроків та позакласних

заходів, що популяризують охорону природи краю; сформувати методичні навички екологічного та патріотичного виховання молоді засобами природи рідного краю.

3. Soft skills

1. Комунікативні навички та командна робота: робота в парах та малих групах під час лабораторних занять і польових досліджень навчає здобувачів ефективно розподіляти ролі та досягати спільних цілей; формується здатність доступно пояснювати складні природні явища, що є критично важливим для викладання курсів «Пізнаємо природу» та «Біологія».

2. Критичне та системне мислення: здобувачі вчаться працювати з літературними, джерелами, аналізувати сучасний стан екосистем Волині та прогнозувати їх зміни; вивчення біоморфологічних особливостей флори та фауни регіону сприяє розвитку логічного мислення.

3. Навички самоорганізації та самоосвіти: велика частка годин відводиться на самостійну роботу, ведення спостережень, що розвиває дисципліну та відповідальність; дотримання морально-етичних правил при цитуванні наукових праць та виконанні власних досліджень.

4. Креативність та цифрова грамотність: розробка інтерактивних вправ та використання ІКТ (мультимедійні класи, інтернет-ресурси) для освітнього процесу; створення власних проектів та методик проведення навчальних занять на основі природи рідного краю.

5. Екологічна відповідальність та патріотизм: формування особистого ставлення до збереження природи свого краю та виховання в учнів патріотизму через вивчення природних об'єктів.

4. Структура освітнього компонента

№ теми	Назви змістових модулів і тем	Усьо -го	Лек.	Лаб.	Сам. роб.	Конс.	Форма контролю* /бали
Змістовий модуль 1. Природа Волинської області							
1	Вступ. Фізико-географічні умови Волинської області	16	2	2	10	2	ДС, Т, ВПЗ / 7 балів
2	Гідрологічні ресурси: озера, болота та річкова мережа області	16	2	2	10	2	ДС, Т, ВПЗ / 7 балів
3	Біотичне різноманіття та заповідна справа Волинського краю	38	2	4	30	2	ДС, Т, ВПЗ / 14 балів
Тестовий контроль		15					
Разом за змістовим модулем 1		70	6	8	50	6	43 балів
Змістовий модуль 2. Методика вивчення природи Волинської області							
4	Реалізація краєзнавчого принципу у навчанні природничих наук на прикладі Волинської області	40	2	6	30	2	ДС, Т, ВПЗ/ 21
5	Методика організації спостережень та екскурсій для вивчення біосистем Волині	40	2	6	30	2	ДС, Т, ВПЗ / 21 балів
Тестовий контроль		15					
Разом за модулем 2		80	4	12	60	4	57 балів
Всього		150	10	20	110	10	100 балів

Методи контролю*: ДС – дискусія, Т – тести, ВПЗ – виконання лабораторних завдання.

5. ТЕМАТИКА ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ

№ за/п	Тема лабораторної роботи	Кількість годин
1	Свій край, його географічне положення, геологічна будова, рельєф та корисні копалини Волинської області	2
2	Клімат Волинської області	2
3	Внутрішні води Волинської області	2
4	Рослинний та тваринний світ Волинської області	2
5	Джерела краєзнавчих знань та методика роботи з ними	2
6	Краєзнавчі фенологічні спостереження	2
7	Методика організації краєзнавчих екскурсій	2
8	Вивчення природи Волинської області у гуртковій роботі	2
9	Методика організації науково-дослідницької роботи на краєзнавчому матеріалі	2
10	Методика збору, фіксації та оформлення гербарних зразків і природничих колекцій на основі краєзнавчого матеріалу	2

6. САМОСТІЙНА РОБОТА

Теми змістових модулів	Теми самостійної роботи	К-сть годин
ТЕМА 1	Історія дослідження природи Волинської області.	2
	Геологічна будова Волинської області	2
	Спостереження за погодою своєї місцевості, складання метеорологічного календаря	2
	Несприятливі метеорологічні явища на території області та їх вивчення в школі. Народні прикмети передбачення погоди	2
	Основні джерела забруднення ґрунтів. Охорона ґрунтів Волинської області	4
ТЕМА 2	Основні джерела забруднення води у водоймах нашого краю.	5
	Охорона і збереження водних ресурсів свого краю.	5
ТЕМА 3	Лісові фітоценози Волинської області, їх характеристика та вивчення в школі	5
	Лучні та болотні фітоценози Волинської області, їх характеристика та вивчення в школі	5
	Червонокнижні тварини свого краю, заходи по їх охороні.	5
	Червонокнижні тварини свого краю, заходи по їх охороні.	5
	Лишайники Волинської області, їх значення. Різноманітність грибів свого краю	5
	Природно-заповідний фонд Волинської області та його вивчення в школі.	5
ТЕМА 4	Історія впровадження краєзнавчого принципу в освітній процес з біології та інтегрованих курсів природничої освітньої галузі	6
	Аналіз навчальних програм та підручників із «Біології» та «Пізнаємо природу» через призму краєзнавчих матеріалів	6
	Джерела краєзнавчих знань	6
	Вивчення передового досвіду вчителів області у реалізації краєзнавчого принципу у навчанні шкільних курсів «Біології» та «Пізнаємо природу».	6
	Змістова структура краєзнавчого гуртка	6

ТЕМА 5	Шкільні метеорологічні спостереження та їх фіксація	5
	Організація фенологічних спостережень за рослинами, тваринами.	5
	Організація та методика реалізації екологічної стежки	5
	Правила поведінки дітей у природі.	5
	Організація науково-дослідницької роботи на краєзнавчому матеріалі	5
	Методика збору, фіксації та оформлення гербарних зразків і природничих колекцій на основі краєзнавчого матеріалу	5
	Усього годин:	110

7. ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ (ЗАЛІКУ)

1. Волинь як історична територія та одиниця адміністративного поділу України
2. Географічне положення Волинської області.
3. Корисні копалини Волинської області, їх вивчення в школі.
4. Характеристика рельєфу Волинської області, його вплив на інші компоненти її природи.
5. Кліматотворчі фактори та загальна характеристика клімату Волині, його значення.
6. Організація спостережень за погодою свого краю у школі. Передбачення погоди.
7. Підземні води Волині, їх вивчення в школі .
8. Озера Волині, їх вивчення в школі.
9. Ріки Волині, їх вивчення в школі
10. Болота Волині, їх вивчення в школі.
11. Грунтовий покрив Волині, його вивчення в школі.
12. Природа Волинського Полісся, особливості господарської діяльності населення.
13. Природа Волинського лісостепу, особливості господарської діяльності.
14. Краєзнавче вивчення рослинного покриву з учнями.
15. Рідкісні рослини свого краю і заходи по їх охороні.
16. Рідкісні тварини свого краю і заходи по їх охороні.
17. Охорона природи Волині. Природоохоронні території та об'єкти їх охорони.
18. Участь школярів у охороні природи свого краю.
19. Тваринний світ Волині, його вивчення в школі.
20. Рослинний світ Волині, його вивчення в школі.
21. Культурні рослини свого краю, вивчення в школі.
22. Екологічні проблеми Волині та шляхи їх вирішення.
23. Правила поведінки дітей у природі.
24. Суть краєзнавчого принципу навчання і виховання.
25. Джерела краєзнавчих знань.
26. Спостереження - основний метод наукового та навчального вивчення природи свого краю.
27. Навчальні фенологічні спостереження за сезонним розвитком природи.
28. Вивчення природи Волинської області у позакласній і позаурочній роботі.
29. Екскурсійна форма роботи по вивченню природи області, її пізнавальне і виховне значення та роль у формуванні природознавчих компетентностей учнів.
30. Вивчення природи Волинської області учнями в закладах позашкільної освіти.
31. Система засобів навчання для вивчення природи Волинської області.
32. Інноваційні технології у вивченні природи свого краю
33. Методика розробки міні-проектів на краєзнавчому принципі
34. Методика підготовки учнівських наукових робіт на краєзнавчому принципі
35. Науково-дослідницька краєзнавча робота учнів
36. Ігрові технології у вивченні природи свого краю
37. Шкільні фенологічні спостереження та їх фіксація
38. Шкільні метеорологічні спостереження та їх фіксація
39. Краєзнавчі екскурсії у природу
40. Краєзнавчий гурток

ІУ. Політика оцінювання

Поточний контроль проводиться у формі усного або письмового (у т.ч. тестування) опитування. За теоретичну підготовку до кожної із лабораторних робіт студент може отримати максимальну оцінку 7,0 балів. Максимальна оцінка за виконання та оформлення лабораторних робіт складає 2,0 бали, за теоретичну підготовку – 5 балів. Загалом, за Змістовий модуль 1 здобувач може отримати 43 бали, за Змістовий модуль 2 – 57 балів. За два змістові модулі здобувач може отримати 100,0 балів.

Проміжний контроль проводиться у вигляді тестування

Поточний контроль (max = 70 балів)													Загальна кількість балів
Виконання лабораторних робіт і теоретична підготовка до занять													
Лабораторні роботи													
Змістовий модуль 1						Змістовий модуль 2							
Макс.	Лб.р. 1	Лб.р. 2	Лб.р.3	Лб.р. 4	Лб.р. 5	Тести	Лб.р. 6	Лб.р. 7	Лб.р. 8	Лб.р. 9	Лб.р. 10	Тести	
		7,0	7,0	7,0	7,0	7,0	15,0	7,0	7,0	7,0	7,0	7,0	15,0

Критерії оцінювання усної (письмової) відповіді:

1,0 бал– відповідь поверхнева на основі прочитаної лекції; розуміння і розкриття лише окремих позицій.

2,0 бали – відповідь неповна, логічна; розуміння матеріалу включає узагальнені різні позиції на основі матеріалу прочитаної лекції.

3,0 бали – відповідь повна, логічна; розуміння матеріалу включає узагальнені різні позиції на основі матеріалу прочитаної лекції, наведення прикладів, порівняльний аналіз.

4,0–5,0 балів – відповідь повна, логічна, чітка, структурована; глибоке розуміння матеріалу, яке включає роз’яснення всіх систематизованих позицій; використання тексту лекції та додаткових навчальних чи наукових джерел.

Критерії оцінювання відповіді у формі тестування: за кожне правильно розв’язане тестове завдання студент може отримати максимально 0,5 бали.

У.Політика оцінювання

Політика викладача щодо студента. Здобувач освіти повинен відвідувати згідно розкладу занять всі види аудиторних занять передбачені навчальним планом. Графік консультацій із навчальної дисципліни розміщений на дошці оголошень та на сайті кафедри ботаніки і методики викладання природничих наук. У разі відсутності здобувача на занятті він зобов’язаний його відпрацювати (графік відпрацювання знаходяться на дошці оголошень кафедри ботаніки і методики викладання природничих наук). У випадку нетипових ситуацій та об’єктивних причин можливий перехід на дистанційну форму навчання на платформі TEAMS

Політика щодо неформальної, інформальної та дуальної освіти. Якщо здобувач освіти отримав знання у неформальній (курси, семінари, тренінги, стажування) чи інформальній освіті і їх тематика, обсяг вивчення та зміст відповідають освітньому компоненту в цілому або його окремому розділу, змістовому модулі, темі (темам), що передбачені силабусом навчальної дисципліни, і проходження яких підтверджено документально (сертифікат, свідоцтво, посилання тощо), то зарахування результатів такого навчання здійснюється згідно «Положення про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки»

<https://vnu-taskid841251.s3.eu-north-1.amazonaws.com/s3fs-public/inline->

[files/%2B2024_%D0%92%D0%B8%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D1%80%D0%B5%D0%B7%D1%83%D0%BB_%D1%82%D0%B0%D1%82i%D0%B2_%D0%92%D0%9D%D0%A3_i%D0%BC_%D0%9B.%D0%A3._%D1%80%D0%B5%D0%B4.pdf](https://vnu-taskid841251.s3.eu-north-1.amazonaws.com/s3fs-public/inline-files/2025_polozhennya_pro_dual_nu_osvitu.pdf)

У випадку дуальної форми здобуття освіти зарахування результатів такого навчання здійснюється згідно «Положення про підготовку здобувачів за дуальною формою здобуття освіти у Волинському національному університеті імені Лесі Українки» на основі тристороннього договору між закладом освіти, суб'єктом господарювання і здобувачем освіти https://vnu-taskid841251.s3.eu-north-1.amazonaws.com/s3fs-public/inline-files/2025_polozhennya_pro_dual_nu_osvitu.pdf

Політика щодо академічної доброчесності. Здобувач повинен самостійно виконати всі завдання лабораторних робіт, а у випадку запозичень інформації зобов'язаний коректно її відображати з посилання на першоджерело. Використання будь-яких джерел інформації під час проведення різних форм оцінювання знань (поточний, модульний, підсумковий контроль) заборонено.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Здобувач освіти повинен вчасно виконати всі завдання лабораторних робіт і надавати їх для перевірки викладачу. У випадку відсутності студента на занятті з об'єктивних причин (хвороба, заява по поважній причині) термін здачі робіт може бути змінений. До підсумкової форми контролю (заліку) здобувач освіти має відпрацювати пропущені заняття та здати лабораторні роботи.

VI. Підсумковий контроль

Оцінювання знань здобувачів здійснюється за результатами поточного контролю. При цьому завдання із різних видів цього контролю (виконання лабораторних робіт і теоретична підготовка до занять) оцінюються в діапазоні від 0 до 100 балів включно. Для успішної здачі освітнього компонента сумарна кількість балів отриманих студентом за семестр повинна становити не менше 60,0. Якщо ж кількість балів є меншою, то здобувач має можливість успішно здати дисципліну у формі заліку на ліквідації А академічної заборгованості.

При цьому на залік виносяться 100,0 балів. Залікова робота передбачає розкриття п'яти теоретичних питань із переліку питань для підготовки до заліку, що взяті із різних тем курсу. Залікова робота оцінюється максимально у 100,0 балів (кожне питання оцінюється максимум у 20,0 балів). Для отримання заліку потрібно набрати не менше 60,0 балів за 100-бальною шкалою.

Шкала оцінювання знань здобувачів освіти

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
90–100	Зараховано
82–89	
75–81	
67–74	
60–66	
1–59	Незараховано (необхідне перескладання)

VII. Рекомендована література та інтернет-ресурси

1. Карпюк З.К., Фесок В.О. Природо-заповідні мережі Волинської області : монографія. Луцьк : Видавництво «Терен», 2021. 212 с.
2. Коцун Б.Б., Коцун Л.О., Остапчук В.А. Природа Волині : навчально-методичний посібник. Луцьк : Друк ПП Іванюк В.П., 2021. 128 с.
3. Коцун Л., Кузьмішина І. Синантропна флора Волинської області : монографія. Луцьк : Друк ПП Іванюк В.П., 2016. 186 с.
4. Методика вивчення природи Волинської області : методичні рекомендації до практичних занять для здобувачів першого рівня вищої освіти факультету біології та лісового господарства / укл. Коцун Л.О., Коцун Б.Б. Луцьк : Друк ПП Іванюк В.П., 2023. 47 с . Карпюк З.К., Фесок В.О., Антипок О.В. Природно-заповідний фонд Волинської області : альбом-каталог. Луцьк, 2018. 136 с.
5. Павловська Т.С. Географія Волинської області: навч. посіб. Т.С.Павловська. Луцьк : Вежа-Друк, 2019. 212 с.
6. Петлін В. М., Фесюк В. О., Карпюк З. К. Регіональна екомережа Волинської області. Український географічний журнал. 2021. № 2. С. 31–41.
7. Пик М. Волинський край. Історія. Природа. Людина : монографія. Нововолинськ : Формат, 2024. – 192 с. :
8. Шацьке поозеря. Тваринний світ : колект. монографія / за ред.. П.Я.Кіличицького. Луцьк : Вежа-Друк. 2016. https://www.academia.edu/VA%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%BD%D0%BD%D0%B5_%D0%B2%D0%B8%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D0%BD%D0%B0_CD_ROM